

د نفرت او تبعيض د راپارولو پروړاندې وړاندیزونه

د عامه بحث سند

منځپانگې

د عدليې وزير څخه پيژندگلوۍ	3
د وړانديزونو لنډيز	4
د نفرت/دبښمنۍ راپارولو پر وړاندې وړانديزونه	4
د پراخه تبعيض پر وړاندې د محافظتونو بڼه كولاى	5
يوه سپارنه څنگه وكړئ	6
دولت له تاسو څخه اوريدل غواړي	6
اگست 2021 پورې كيدى شي 6 جون څخه تر 25 سپارنې د	6
(.. له لارې يوه سپارنه كولاى شي) Ministry's CitizenSpace website تاسو د وزارت د بښاريانو سپيس ويب پاڼې)	6
تاسو د برېښنالېك يا د پوستي له لارې هم سپارلې شي	6
رازداري او شخصي معلومات	6
پوښتنې او نور معلومات	7
د خونديتوب انديښنې	8
ايا تاسو څه كولى شئ كه چيري تاسو د نفرت لرونكي وينا يا چلند تجربه كوي؟	8
پس منظر او سياق	9
ايا ولې دولت داسې كوي؟	9
د اظهار د آزادۍ حق خوندي دى خو د معقول حدود پورې تابع دى	10
د بشري حقونو قانون 1993 دوه مقررات لري چې د دبښمنۍ راپارول منع كوي	11
د اوسني قانون سره ډيرې ستونزې پيژندل شوي	12
دولت د شپږو وړانديزونو په اړه د نظرونو غوښتنه كوي	14
د دې وړانديزونو موخه څه ده؟	14
تر دې دمه دلته كومه بوختيا شته دى؟	14
د وايټنگي ملاحظې تړون	15
راتلونكي گامونه	15
دا سند په وړانديزونو كې د نظرونو لپاره پوښتنې چمتو كوي	15
دلته يوه ضميمه ده چې د قانوني بدلونونو په اړه نور تفصيلاتو ته ځي	15
هغه وړانديزونه چې د نفرت راپارولو پورې تړاو لري	16
د هغه ډلو زياتول څوك چې د راپارولو مقرراتو لخوا خوندي دي	16

دا روښانه کول چې قانون د کوم ډول چلند څخه منع کوي او د قانون ماتولو لپاره پایلي ډیروي	17
په ډیر پراخه کچه د تبعیض پر وړاندې د محافظتونو ښه کول	20
پدې سند کې په اړونده کار باندې مشوره نه کیږي	23

د عدلیې وزیر څخه پیژندګلوی

،TēnaKoutou

زموږ ټولنه د هغه ډیرو مختلفو خلکو له امله قوی ده څوک چې د آوتیروا نیوزیلینډ کور (Aotearoa New Zealand) بولي.

د بشری حقونو قانون 1993 د هغه وینا څخه منع کوی کوم چې نژادي بې اتفاقي راپاروي او د یو کس پر وړاندې د هغه د هویت د اړخ له امله د تبعیض څخه منع کوي. د عدلیې وزارت لخوا د بیاکتني او په 15 مارچ 2019 باندې په کریسټ چرچ جومات کې د تروریستي برید په اړه د تحقیقاتو شاهي کمیسیون د وړاندیزونو وروسته، دولت د دې محافظتونو د تقويې او روښانه کولو لپاره د بدلونونو وړاندیز کوي. دولت د تعصب په مقرر اتو کې په پراخه کچه د دوه نورو تقينې تعديلاتو وړاندیز هم کوي. دا سند ستاسو لپاره یو فرصت چمتو کوي ترڅو د دې اصلاحاتو لپاره په دې وړاندیزونو او تجویزونو باندې خپل نظر وړاندې کړي.

وړاندیزونه د مخابراتو ډولونه په نښه کوي کوم چې زموږ په ټولنه کې د ډلو پر وړاندې د نه زغم، تعصب او د نفرت احساساتو خپرولو او ځای جوړولو په لټه کې دي. ټول خلک برابر دي، او زموږ ټولنه د هغه خلکو څخه جوړه ده چې د دوی هویتونو لپاره ډیر مختلف اړخونو لري. د یو ګډ ځانګړتیا لکه نسل، مذهب یا جنسیت پر بنسټ د یوې ډلې پر وړاندې د نفرت راپارونه زموږ د جامعیت او تنوع پر ارزښتونو برید دی. دا ډول راپارونه د زغملو وړ نه ده او زموږ په ټولنه کې هیڅ ځای نه لري.

د اظهار ازادي یو مهم ارزښت دی چې دا دولت یې دفاع کوي. دا د تبعیض څخه د آزادۍ تر څنګ، د نیوزیلینډ د حقوقو لایحي قانون 1990 کې خوندي شوی دی. د دې وړاندیزونو هدف د دې حقونو ښه ساتل دي، پشمول د هغه خلکو حقونه څوک چې په آزاده توګه خپل ځان څرګندولو لپاره د نفرت وینا هدف دي. د حقونو لایحي قانون د نورو د حقونو او ګټو پر وړاندې متوازن حقونو په اړه د توجیې وړ حدونو لپاره اجازه ورکوي.

دا وړاندیزونه نورو ډلو ته په پراخه کچه د راپارولو مقررات پلي کول غواړي کوم چې بده وینا تجربه کوي، لکه مذهبي ډلې او ښه زرغونه ټولني. وړاندیزونه د جرمي وینا لپاره لوړ حد نه ټیټوي یا په مهمو مسلو باندې د عامه بحث مخه نیسي.

دولت غواړي په آوتیروا کې لوی ټولنیز یووالي ته وده ورکړي ترڅو دا یو داسې ځای وی چېرې چې هرڅوک احساس کوي چې دوی پورې اړه لري. د دې یوه مهمه برخه د هغه چلند او ژبې پر وړاندې ودریږي کوم چې زموږ خلکو ته زیان رسوي. آوتیروا زموږ د تنوع له امله قوی شوی ده. هغه ټولني چې نورو ته خورمني وي او یووالي هڅوي زموږ ټولنه پیاوړې کولو ته دوام ورکوي. د نفرت تجربې خلکو ته په هغه ځایونو کې د ناخوندې او نا راحته احساس کوي چې دوی پکې باید د کور په څیر احساس کوي. دوی د نور تبعیض او تاوتریخوالي هم لامل کیدی شي. زه تاسو هڅوم چې زموږ سره د دې وړاندیزونو په اړه خپل نظرونه شریک کړئ.

نګی مېهي،

هان کریس فافوئی

د عدلیې وزیر

د وړاندیزونو لنډيز

دولت لاندې لیست شوي ټولو وړاندیزونو ته په اصولي توګه موافقه کړې. په اصولي توګه تړون وړاندیزونو ته د یوې پراخه عمومي موافقې مانا لري خو په تفصیلي مشخصو بدلونونو باندې نه. دا پدې مانا ده چې دولت فکر کوي چې بدلونونه یو ښه نظر دی خو د وروستی پریکړې کولو او د قانون بدلولو لپاره د قانون جوړولو عمل وړاندیز کولو دمخه نور خلک څه فکر کوي اوریدل غواړي. وړاندیزونه ممکن د ترلاسه شوي نظر پر اساس بدل شي.

د دې وړاندیزونو تفصیلي توضیحات او هغه دلایل چې وړاندیز یې کيږي د دې سند د 17مې پاڼې څخه شتون لري.

دا وړاندیزونه په 15 مارچ 2019 باندې په کریسټ چرچ جومات کې د تروریستي برید په اړه د تحقیقاتو د شاهي کمیسیون وړاندیزونو ته د دولت د ځواب یوه کوچنۍ برخه ده. د نفرت جرم او د نفرت څخه ډکه وینا باندې پوهیدو او په ګوته کولو لپاره ځینې نور دولتي کار ډیر په عمومي ډول په 25 پاڼه کې لیست شوي. تاسو کولی شئ د دې او د نور کار په اړه ډیر معلومات ومومئ ترڅو سپارښتنو ته دلته ځواب ووايئ: <https://dpmc.govt.nz/our-programmes/national-security/royal-commission-inquiry-terrorist-attack-christchurch-masjidain>

د نفرت/دښمنۍ راپارولو پروړاندې وړاندیزونه

د هغه ډلو زیاتول کوم چې د راپارولو مقرراتو لخوا خوندي دي

- لومړي وړاندیز: د بشري حقونو په 1993 قانون کې د راپارولو مقرراتو کې ژبه بدله کړئ ترڅو دوی ډیرې ډلې خوندي کړي کوم چې د نفرت لرونکي وینا لخوا په هدف شوي.
  - اوس مهال، د خلکو یوه ډله د دې قانون له مخې خوندي کیږي که چېرې د دوی د رنگ، نسل، یا نژاد یا قومي اصولونو له امله د دوی پر وړاندې په یو ځانګړي ډول نفرت راپارولې شي.
  - د دې وړاندیزونو لاندې به ډیرې ډلې د قانون لخوا خوندي شي که چېرې د دوی پر وړاندې د یوې ځانګړتیا له امله چې دوی یې لري نفرت راپارولې شوی وي. پدې کې ممکن د بشري حقونو په قانون کې ځینې یا نور ټول اساسات شامل وي. دا اساسات د قانون په 21 برخه کې لیست شوي، کوم چې په لومړي ضمیمه کې شامل شوي دي.

دا روښانه کول چې قانون د کوم ډول چلند څخه منع کوي او د قانون ماتولو لپاره پایلې ډیروي

- دوهم وړاندیز: د بشري حقونو په 1993 قانون کې موجوده جزایي مقررات د 1961 جرمنو قانون کې د یو نوي جزایي سرغړونې سره بدل کړئ کوم چې روښانه او ډیر اغیزناک دی.
  - قانون به داسې بدلون ومومي چې یو کس څوک چې په ارادي ډول په لومړي وړاندیز کې لیست شوي ځانګړتیاو پر اساس د خلکو کوم ځانګړي ډلې پروړاندې نفرت راپاروي، هڅوي، برقرار ساتي یا عادي ګرځوي، نو قانون به مات کړي که چېرې دوی دا کار د ګواښلو، ناروښه ښکېلي یا سپکاوي، په شمول د تاوتریخوالي راپارولو له لارې وکړي

- هغه کس به قانون مات کړي مهمه نده چې دوی څنگه گواښ، ناوره گټه اخیستنه یا سپکاوی وکړو. دا به هیڅ مسله ونه لري که چیرې دا بل کس ته په لفظي ډول، په لیکلي بڼه (په انځورگري یا کلمو کې) یا آنلاین (لکه په ټولنیزو رسنیو کې، په برېښنالیک کې، یا په ډیجیټل پیغام کې) کړی وي.
- **دریم وړاندیز:** د جزایي سرغړونې لپاره مجازات زیات کړی ترڅو د دې جدیت په ښه توګه منعکس کړي. دا به تر دریو میاشتو قید یا تر \$7,000 ډالرو جریمې څخه، تر دریو کلونو پورې قید یا تر \$50,000 ډالرو جریمې پورې بدل شي.
- **څلورم وړاندیز:** د مدني راپارولو مقرراتو ژبه په جزایي مقرراتو کې کیدونکی بدلونونو سره لګیدو لپاره بدله کړی.

د پراخه تبعیض پر وړاندې د محافظتونو ښه کول

- **پنځم وړاندیز:** مدني مقررات بدل کړی چې دا د قانون پر وړاندې “د تبعیض راپارونې” سبب جوړیږي.
  - قانون به داسې بدلون ومومي چې له مخې یې د دې قانون لخوا خوندي شوي ځانګړتیاو له امله د نورو ډلو پر وړاندې د تبعیض لپاره د یو کس د نورو خلکو په راپارولو یا لمسولو څخه منع شوی و. هغه څوک چې نور خلک د یو خوندي ډلې غړو سره د ناوره چلند یا د نورو په پرتله توپیر کولو لپاره هڅوي قانون به مات کړي. دا به پدې مانا ده چې یو څوک کولی شي بیا د بشري حقونو کمیسیون ته شکایت وکړي.
- **شپږم وړاندیز:** د بشري حقونو په قانون کې د تبعیض اساساتو ته اضافه وکړی ترڅو دا روښانه کړي چې ټرانس، جنس متنوع، او د متناسب جنس خلک له تبعیض څخه خوندي دي.
  - اوس مهال، د خلکو پر وړاندې د دوی د جنسې عمل له امله تبعیض کول د قانون خلاف دي. دولت دا په پام کې نیسي چې دا د جنس پیژندنې یا جنس اظهار، یا د خلکو د جنسې عمل ځانګړتیاو یا د متناسب جنس وضعیت له امله د تبعیض پر وړاندې دفاع کوي خو قانون پدې اړه روښانه کیدی شي. قانون به په ځانګړي ډول د جنس او د جنسې عمل اړخونو پوښلو لپاره بدل شي.

یوه سپارنه څنگه وکړئ

دولت له تاسو څخه اوریدل غواړي

دولت پدې اسنادو کې د وړاندیزونو په اړه د ډلو او خلکو د یوې پراخه کچې څخه نظرونه ترلاسه کول غواړي. د ښه والي لپاره ستاسو نظرونه او تجویزونه به د دولت وروستی پریکړې خبر کړي. دا د خبرو اترو سند یوازې د بشري حقونو په قانون کې د راپارولو مقرراتو په اړه دي. د دولتي نورو اړوند کارونو په اړه معلومات په 25 پاڼه کې شتون لري.

سپارني د 25 جون څخه تر 6 اگست 2021 پورې کیدی شي

سپارني د 25 جون 2021 څخه تر 6 اگست 2021 پورې خلاصې دي.

که چیرې دولت قانون کې بدلونونو ته موافق وي، نو تاسو به د انتخابي کمیټې پروسې په جریان کې د یو تعدیلاتو لایحې په اړه د نظر وړاندې کولو فرصت هم ولری.

تاسو د وزارت د ښاریانو سپیس ویب پاي (Ministry's CitizenSpace website) له لارې یوه سپارنه کولای شي

تاسو د ښاریانو سپیس په <https://consultations.justice.govt.nz> کې موندلای شي. دا سایټ په وړاندیزونو باندې د نظر وړاندې کولو لپاره یوه اسانه لار چمتو کوي.

تاسو د بریښنالیک یا د پوستي له لارې هم سپارلی شي

تاسو کولی شئ خپله سپارنه د بریښنالیک له لارې پدې ولیرئ: humanrights@justice.govt.nz

تاسو کولی شئ بشري حقونو ته پدې Human Rights, Ministry of Justice, SX10088, Wellington لیکلی سپارنه ولیرئ.

رازداري او شخصي معلومات

لطفاً په یاد ولری چې ستاسو نظر ممکن د رسمي معلوماتو قانون 1982 له مخې د معلوماتو لپاره د عدلیې وزارت ته د یوې غوښتنې تابع شي. شخصي توضیحات په شمول ستاسو د نوم او ادرس د قانون له مخې ساتل کیدی شي. که چیرې تاسو نه غواړئ کوم معلومات چې تاسو چمتو کوئ خپاره شي، نو لطفاً دا په واضح ډول په گوته کړئ او تشریح یې کړئ چې ولې. د بیلګې په توګه، تاسو ممکن د ځینې معلوماتو پټ ساتلو لپاره غوښتنه وکړئ ځکه چې دا حساس شخصي معلومات دي. د عدلیې وزارت به ورته غوښتنو ته د ځواب ویلو پرمهال ستاسو نظرونه په پام کې ونیسي.

د پټیتیا قانون 2020 اداره کوي چې څنگه وزارت ستاسو په اړه شخصي معلومات راتولوي، ساتي، کاروي، او افشا کوي. تاسو شخصي معلوماتو ته د لاسرسی او سمولو حق لری.

وزارت به په فعاله توګه د سپارنو لنډیز خپور کړي. په لنډیز کې به هغه معلومات شامل نه وي چې د افرادو هويت څرګند کړي.

پوښتنې او نور معلومات

که چیرې تاسو کومې پوښتنې لرئ یا د بیاکتنې یا سپارنې کولو پروسې په اړه نور معلومات غواړئ، نو لطفاً زموږ ویب پاڼه وگورئ: www.justice.govt.nz/proposals-against-incitement-of-hatred-and-discrimination، یا له موږ سره د humanrights@justice.govt.nz اړیکه ونیسئ.

دولت د سپارنې کولو څخه د امکان تر حده پورې خنډونه راکمول او لري کول غواړي خو پوهیږي چې ممکن لاهم ستاسو د نظرونو شریکولو په لاره کې یو څه خنډونه وي. که چیرې د بناریانو سپیس (Citizen Space) له لارې غوښتنلیک چمتو کوئ، بریښنالیک یا پوسته تاسو ته د لاسرسۍ وړ وي، نو لطفاً موږ ته د پورته لیست شوي لارو څخه له هرې لارې اړیکه ونیسئ او موږ به ستاسو سره په سپارلو کې مرستې لپاره کار وکړو.

د خونديتوب انديښنې

دا د خبرو اترو سند د نفرتونو راپارولو په تړاو قانون کې د بدلونونو په اړه ستاسو د نظرونو غوښتنه کوي. پداسې حال کې چې مور د خلکو د تجربو په اړه وړاندیزونو ته هرکلی کوو، نو مور د حساس يا شخصي معلوماتو افشا کولو پر وړاندې مشوره ورکوو کوم چې تاسو شخصي ساتل غواړئ، او غوښتنه کوئ چې تاسو د پېژندلو وړ اشخاصو نوم مه اخلئ.

ايا تاسو څه کولی شئ که چيرې تاسو د نفرت لرونکي وينا يا چلند تجربه کوئ؟

ستاسو خونديتوب زموږ لپاره مهم دی. که چيرې پدې سند کې مينځپانگې تاسو د فزيکي يا رواني زيان په خطر کې اچوي، نو دا مهمه ده چې تاسو پوه شئ چې چيرته د معلوماتو لپاره لارښئ يا مرسته وغواړئ.

- که چيرې تاسو احساس وکړئ چې ستاسو خونديتوب په خطر کې دی، له پوليسو سره اړيکه ونيسئ. که چيرې دا يو

اضطراري حالت وي، نو 111 ته زنگ ووهئ. که چيرې تاسو همدا مهال په خطر کې نه ياست، نو 105 ته زنگ ووهئ.

- د دې په اړه د معلوماتو لپاره چې د بشري حقونو کميسيون څنگه مرسته کولی شي نو دا وگورئ

<https://www.hrc.co.nz/enquiries-and-complaints/how-make-complaint/>

○ د نژادي ځورونې په اړه معلوماتو لپاره <https://www.hrc.co.nz/enquiries-and-complaints/faqs/Naturally-offensive-comments/>

<https://www.hrc.co.nz/enquiries-and-complaints/faqs/Naturally-offensive-comments/>

- د آنلاین راپيښيدونکې ناوره گټې اخيستنې لپاره <https://www.netsafe.org.nz/>

- که چيرې تاسو د چا سره پدې اړه غږيدل غواړئ چې تاسو څنگه احساس کوئ نو تاسو کولی شي زنگ ووهئ يا 1737 شميرې ته پيغام واستوئ.

پس منظر او سياق

ايا ولي دولت داسي کوي؟

د نفرت وينا څه شی دی؟

نفرت وينا يوه پراخه اصطلاح ده چې د آوټيروا نيوزلینډ قانون کې نه کارول کېږي. دا عموماً د هغه وينا په څېر معرفي کېږي چې د يو ځانگړتيا پر اساس په يو فرد يا ډلې باندې بريد کوي، د بېلگې په توگه نسل، مذهب يا جنسيت.

پدې سند کې وړاندیزونه په ځانگړي توگه هغه وينا پورې اړه لري چې د يوې ډلې پر وړاندې نفرت راپاروي

د بشري حقونو په قانون کې وړاندیزونه او اوسني مقررات په هغه وينا تمرکز کوي چې په نورو خلکو کې د يوې ډلې پر وړاندې نفرت راپاروي. هغه وينا چې "نفرت راپاروي" سپکونکي يا گواښونکي وينا ده چې د خلکو د يوې عامې (د دې پرځای چې يو کس ته لارښود کېږي) ځانگړتيا پر بنسټ د يوې ډلې پر وړاندې د دښمني هڅوي چې دوی يې شريکوي.

هغه وينا چې نفرت راپاروي د پام وړ زيان لامل کېږي

دولت هغه وينا په پام کې نيسي کوم چې نفرت راپاروي ترڅو د مساواتو، تنوع، درناوي او انصاف لپاره گواښ وگرځوي. د نفرت راپارونه د پام وړ زيان لامل کېږي، د نفرت هدف ښکار شوي ټولنو باندې منفي اغيزې لري او په پای کې د تاوتریخوالي سبب وگرځي. د نفرت راپارونه د دښمني سبب کېدو او د ټولنيز راکډون خنډ جوړېدو، زموږ د ټولو ټولنو ترمينځ د بې باورۍ او تفرقه خپرولو لخوا زموږ ټولنه زيانمنوي.

د بشري حقونو نړيوال تړونونه د نفرت وينا پر وړاندې د قانون جوړونې ته اړتيا لري

د بشري حقونو نړيوال تړونونه له مخې د نفرت راپارول منع دي. آوټيروا د نژادي تبعيض د ټولو ډولونو له منځه وړلو په اړه د نړيوال کنوانسيون (CERD) گوند دی، کوم چې دولتونو ته اړتيا لري چې د نژاد پرستۍ څخه د نفرت وينا پر وړاندې قانون جوړ کړي، کوم چې آوټيروا ترسره کړی.

د مدني او سياسي حقونو نړيوال تړون (ICCPR) هم د ملي، نژاد يا مذهبي نفرت د مدافعينو پر وړاندې قوانين غواړي چې د نورو تبعيض، دښمني يا تاوتریخوالي ته راپارول زیاتوي.

دولت د نفرت راپارولو پر وړاندې د محافظتونه بڼه کول غواړي

د خلکو د نفرت د راپارېدو څخه ساتنه به خوندي ټولنو ته وده ورکړي او دا پېغام تقويه کوي چې د نفرت راپارول هغه عمل دی چې ټولنه يې ملامته او زيان رسونکي گڼي. دا دمخه د مدني او جزايي قانون لخوا منع شوی، خو قانون نور بڼه کېدی شي.

د هغه وړاندیزونو جزبيات چې دولت يې په پام کې نيسي په 17 پاڼه کې شتون لري.

دولت په وړاندیزونو باندې ستاسو نظرونه اوریدل غواړي

د دې خبرو اترو سند موخه د دې وړاندیزونو ازموینه کول دي. دا د وړاندیزونو په اړه معلومات چمتو کوي او د اصلاحاتو لپاره نظرونه او وړاندیزونه غواړي.

دولت پوهنيزي چې پدې کار کې د خلکو لوره کچه شتون لري او مهمه ده چې ستاسو نظرونه واوریدل شي.

د اظهار د آزادۍ حق خوندي دی خو د معقول حدود پورې تابع دی

د نیوزیلیند د حقوقو قانون 1990 د لایحې 14 مه برخه د وینا ازادې خوندي کوي. پدې کې د هر ډول، د هر شکل معلوماتو او نظرونو غوښتنلو، ترلاسه کولو او وړاندې کولو ازادې شامل ده. د اظهار د آزادۍ حق د 1948 د بشري حقوقو په نړیواله اعلامیه (Universal Declaration of Human Rights) او په ICCPR کې تائید شوی دی.

د حقوقو قانون په لایحې کې د ټولو حقوقو او آزادیو په څیر، د اظهار د آزادې حق د قانون لخوا پداسې ډول محدود کیدی شي چې په آزاده او دموکراتیکه ټولنه کې توجیه کیدی شي. په اوتیروا کې ډیر قوانین شتون لري چې د اظهار ازادې محدودوي چې توجیه کېږي. دا قوانین د اظهار ازادې او نورو حقوقو او گټو توازن غواړي. د بیلګې په توګه، د فلم درجه بندي رژیم د تخلیق کونکو او لیدونکو د اظهار ازادې محدودې کوي ترڅو د ماشومانو او د خلکو د نورو غړو حقونه وساتي، ترڅو دوی د هغه مینځپانګې څخه خوندي کړي چې دوی یې ممکن زیان رسونکي ومومي یا دا چې د ټولني معیارونه ماتوي.

د بشري حقونو قانون 1993 دوه مقررات لري چې د دښمنۍ راپارول منع کوي

د راپارولو مقررات په مدني او جزايي مقرراتو مشتمل دي

د مدني قانون سيستم د افرادو، سازمانونو او په ځينو مواردو کې ځايي يا مرکزي دولت تر مينځ د خصوصي شخړې پوښي. شخړې ممکن د تړونونو، پورونو، يا کرنو په اړه وي لکه غفلت. مدني کړنې د يوې ډلې لخوا بلې ته د زيان يا تاوان د ترميم لپاره چمتو کوي، او د زيان بيا راپېښېدو څخه مخنيوي وکړي.

د جرمي قانون سيستم هدف د هغه چلند منع کول دي چې د ټولني لخوا د مجازاتو، دارونې، او خلکو د غندلو له لارې ملامته يا ضرر ناکه گڼل کېږي. د دولت لخوا د يو فرد پر وړاندې د ټولني پر استازيتوب جزايي قضيه په ځانگړي ډول نيول کېږي.

د نژاد بې اتفاقي پر وړاندې د مدني راپارونې مقررات

د بشري حقونو په قانون (برخه 61) کې مدني مقررات وايي چې دا د قانون خلاف کار دی چې ليکل شوي ماده وکاروي، چاپوي، خپوره کړی يا توزيع کړي يا داسې کلمې وکاروي چې دواړه وي:

1. گواښول، ښکښلې يا سپکاوی کول، او
2. کومې ډلې ته د دوی د رنگ، نسل، يا قوم يا ملي اصل پر بنسټ د دښمنۍ راپارولو او يا په سپکه سترگه کتلو احتمال لري.

يو کس د بشري حقونو کميسون (کميسون) ته شکايت کولی شي کله چې دوی فکر کوي چې يو چا داسې څه کړي چې 61 برخه يې د قانون خلاف کار دی. يو کس د هرې وينا په اړه کميسون ته شکايت کولی شي حتی که چيرې دوی له هغې ډلې سره تړاو نلري چې دا يې هدف درلود.

د کميسون دنده د شکايت د حلولو هڅه ده. کميسون کولی شي معلومات، د ستونزې حل کولو ملاتړ او منځگړيتوب چمتو کړي. منځگړيتوب لازمي ندی. که چيرې منځگړيتوب رد شي، يا د شکايت په حل کې پاتې راشي، شکايت کوونکی کولی شي د بشري حقونو د بياکتني محکمې (محکمه) ته يوه عريضه وکړي. محکمه کوالی شي استماعيه ترسره کړي او د موجود شواهدو په اړه د قضيه پرېکړه وکړي.

که چيرې محکمه دا ومومي چې د 61 برخې سرغړونه پېښه شوی ده، نو دا کولی شي کوم مناسب درملنه وکړي چې ورته مناسب ښکاري. پدې کې دا اعلانول شامل دي چې مدافع سرغړونه کړي، د مدافع پر وړاندې د مخنيوي امر صادر کړي ترڅو د دوی د سرغړونې ادماي يا تکرار مخه ونيسي، او تر \$350,000 ډالرو پورې تاوانونه ورکړي.

د 61 برخې بشپړ متن په لومړي ضميمه کې چمتو شوی.

د نژادي بې اتفاقي راپارولو لپاره جزايي مقررات

د بشري حقونو په قانون (131 برخه) کې جزايي مقررات وايي چې د ليکلي موادو چاپول، خپورول يا توزيع کول يا د داسې کلمو کارول چې ټول لاندې ذکر شوي دي لخوا نژادي بې اتفاقي راپارول جزايي سرغړونه ده.

1. گواښول، ناوړه ښکښلې يا سپکاوی کول،
2. هرې ډلې ته د رنگ، نسل، يا نژاد يا ملي اصل پر اساس د دښمنۍ او يا پر وړاندې يې بدنيتي راپارول، يا په سپکه سترگه کتلو يا ريشخندې وهلو احتمال لري، او
3. د داسې ډول دښمني، بدنيتي، سپکاوی يا ريشخندو هيجانې کولو اراده لري.

دا سرغرونه تر دریو میاشتنو پورې قید یا \$7,000 ډالرو پورې د جرمي وړ ده. یو څوک د 131 برخې لا مخې محکوم شي نو د ولسوالۍ محکمه کې به محاکمه لري ترڅو پریکړه وکړي چې ایا دوی مجرم و که نه.

د 131 برخې بشپړ متن په لومړي ضمیمه کې چمتو شوی.

د راپارولو مقررات د اظهار په آزادی د توجیې وړ محدودیتونه دي

په گډه، د راپارولو مقررات یو معقول چلند رامینځته کوي چې د جزا د شدت پر وړاندې د نفرت وینا جدیت په پام کې نیسي. سزاګانې دا منعکس کوي چې په قصدي توګه په نورو خلکو کې د دښمنۍ احساساتو هڅولو هڅه کول (د 131 برخه) د دې ارادې (61 برخه) پرته د وینا څخه ډیر جدي دی.

د اوسني راپارولو مقررات هغه بیان هدف ګرځوي د کوم چې به نور خلک پدې باور وي چې د مختلفو قومونو څخه جوړه یوه ټولنه فعالیت نشي کولی او خلک د یو بل خلاف کولو هڅه کوي. قانون د داسې چلند راپارولو څخه منع کوي ځکه چې دا د بشري حقونو او آوټیروا نیوزلینډ دیموکراتیکو ارزښتونو سره مطابقت نه لري. دا چلندونه د دیموکراتیکي اصولو سره ټکر لري ځکه چې دوی د یو مشترک خاصیت له مخې د نظر پر اساس دي، لکه قومیت، مذهب یا جنسیت له مخې، د خلکو ځینې ډلې د نورو په پرتله کمې دي. دلته یوه عقیده کیدی شي چې دا ډلې باید ورته حقونه ونه لري، په مختلف ډول یې چلند وشي او وایستل شي.

هغه وینا چې نفرت راپاروي کولی شي د نښه شوي ډلو بشري حقونو باندې د تېری کولو اغیزه ولري، لکه د مساواتو حق، د اظهار آزادي، د حرکت آزادي او د اتحادیې آزادي. دا ځکه چې دا چلند د پام وړ زیان لامل کیدی شي او خلکو ته د ناخوندي احساس وکړي، په نهایت کې د دوی په عام ژوند کې د ګډون او په ټولنه کې د دخپل کیدو څخه مخنیوی وکړي. د دې دلایلو لپاره، د مدني او جزایي قانون د یو مناسب توازن له لارې د داسې ډول وینا محدودول اړین دي.

دلته نور قانونونه شتون لري چې د نفرت وینا په هر ډول باندې بندیز لګوي

دلته نور قانونونه شتون لري چې انفرادي خلک د نفرت وینا مختلف ډولونو پر وړاندې ساتي. د بیلګې په توګه، د لنډیز سرغرونو قانون 1981، د زیان رسونکې ډیجیټل مخابراتو قانون 2015، د ځورونې قانون 1997 او د فلمونو، ویډیوګانې، او خپرونو درجه بندی قانون 1993 ځینې زیان رسونکي ویناوې ته پلي کيږي.

دا د خبرو اترو سند یوازې د بشري حقونو په قانون کې د راپارولو مقرراتو په اړه دي. د دولتي نورو اړوند کارونو په اړه معلومات په 25 پاڼه کې شتون لري.

د اوسني قانون سره ډیرې ستونزې پیژندل شوي

د موجوده مقرراتو سره ډیرې مسلې د عدلیې وزارت لخوا ترسره شوي بیاکتنې او د 15 مارچ 2019 په کریسټ چرچ جومات د تروریستي برید په اړه د تحقیقاتو د شاهي کمیسیون د راپور په واسطه پیژندل شوي وي.

د جزایي مقرراتو اوسنی کلمه څرګنده نده

شاهي کمیسیون دا وموندله چې د جزایي مقرراتو کلمه د چال چلند د ډول یو روښانه کافي معیار نه وړاندې کوي چې باید جرمي شي. دې بیان کړه چې اوسنی کلمه خورا پیچلي ده او د تازه شوي کلمې سپارښتنه یې کړې چې پدې مانا به وي چې یوازې سختې وینا به نیول کيږي. شاهي کمیسیون په مدني مقرراتو کې د کلمو سره ورته ستونزې په ګوته کړې، که څه هم وړاندیزونو یې یوازې په جرمي مقرراتو تمرکز کړی. شاهي کمیسیون یادونه وکړه چې جزایي مقررات له کاره لوېدلې، او دا چې، د مدني مقرراتو برخلاف، جزایي مقررات د برښنايي مخابراتو نه پوښي.

هغه وينا چې نفرت راپاروي د هغو ډلو په پرتله خورا پيري ډلي اغيزمنوي چې اوس مهال د مقرراتو لخوا پوښل شوي

د وزارت بياکتنه، او د شاهي کميسون راپور، دواړه دا وموندله چې مقررات د هغو ډلو په اصطلاحاتو خورا تنگ نظر دي چې دوی يې پوښلي ځکه چې دوی يوازي د نسل، قوميت، نژاد او رنگ پورې تړاو لري. دا د بشري حقونو قانون 21 برخه کې لېست شوي د ديارلسو "تبعيض ممنوع اساساتو" څخه يوازي څلور دي.

د تبعيض منع شوي اساس پدې مانا دی چې د لېست شوي ځانگړتياو پر اساس تبعيض ناحقه دی تر هغه چې يو يا ډير محدود استثناوي پلي نشي. د 21 برخې بشپړ متن په لومړي ضميمه کې شامل دی.

دا يو وائين دی ځکه چې ځينې ډلي کوم چې له تبعيض څخه خوندي دي د وينا پر وړاندې محافظتونو کې شامل ندي چې نفرت راپاروي. په هر صورت، نورې ډلي د وينا تابع کيدلی شي کوم چې نفرت راپاروي.

د جزايي مقرراتو د سرغړونې لپاره جريمه پيره ټيټه ده

د وزارت بياکتنه، او د شاهي کميسون راپور، دواړه دې پايلې ته رسيدلي چې د جزايي سرغړونې لپاره د درې مياشتو قيد سزا نسبتاً ټيټه وه او په قصدي ډول د نفرت د راپارولو جدیت نه منعکس کوي.

دولت د شپږو وړاندیزونو په اړه د نظرونو غوښتنه کوي

د دې وړاندیزونو موخه څه ده؟

وړاندیزونه د اوسني قانون سره د مسلو په ګوته کولو هڅه کوي، لکه څنګه چې پورته پیژندل شوي. د دې بدلونونو هدف د وينا پر وړاندې محافظت کول دي چې نفرت په روښانه او ډیر اغېزناکه توګه راپاروي. ځینې دغه بدلونونه د شاهي کمیسیون لخوا وړاندیز شوي و. دولت په وړاندیزونو کې د ټولو بدلونونو رامینځته کولو لپاره په اصولي توګه موافقه کړي. په اصولي توګه تړون وړاندیزونو ته د یوې پراخه عمومي موافقي مانا لري خو په تفصیلي مشخصو بدلونونو باندې نه.

د دې بدلونونو هدف دا ډاډمن کول دي چې د ټولني اړتیاوې او د وينا پر وړاندې محافظت لپاره تمې چې نفرت راپاروي پوره شوي. دولت دا په پام کې نیسي چې نوې وړاندیزونه د دې لپاره سم انډول موندلی شي چې کله د نفرت لرونکي وينا مخه ونیول شي او په ځینو مواردو کې جرمي شوی.

د قانون بدلونونه به د ICCPR له مخې د بشري حقونو نړیواله مکلفیتونه پوره کولو کې مور سره مرسته وکړي او د بشري حقونو د نړیوالو سازمانونو لخوا وړاندیز شوي سپارښتنو سره سم وي، لکه په جنوري 2019 کې د نیوزیلنډ په نړیوال دورانې بیاکتنې (UPR) کې د بشري حقونو شورا، په جولای 2018 کې د بنځو پر وړاندې د تبعیض له منځه وړو په اړه د ملګرو ملتونو (UN) د کمیټې لخوا، او په 2017 کال کې د نژادي تبعیض د ټولو ډولونو له منځه وړو په اړه د ملګرو ملتونو (UN) کمیټې لخوا.

دولت د دې وروستۍ پریکړې کولو دمخه د دې وړاندیزونو په اړه ستاسو نظرونه اوریدل او غور پرې کول غواړي.

تر دې دمه دلته کومه بوختیا شته دي؟

د نفرت وينا په اړه بوختیا

په 2019 کې، د عدلیې وزارت او د بشري حقونو کمیسیون د هغو ډلو سره ولیدل کوم چې د نفرت وينا لخوا د هدف جوړیدو ډیر احتمال لري ترڅو د دوی په تجربو او نظرونو ښه پوهه شي. دې بوختیا پدې سند کې وړاندیزونه خبر کړل.

د تحقیقاتو راپور د شاهي کمیسیون په اړه بوختیا

په کریسټ چرچ جومات کې د تروریستي برید په اړه د تحقیقاتو شاهي کمیسیون په 8 دسمبر 2020 باندې په عام توګه خپل راپور خپور کړو. د راپور له خپریدو وروسته، د شاهي کمیسیون لپاره د همغږۍ مخکښ وزیر هان ادريو لیټل (Hon Andrew Little) او د تنوع، شمولیت او قومي ټولنو وزیر هان پریانکا راداکشنن ((Hon Priyanca Radhakrishnan)، د بیلابیلو دولتي ادارو څخه د چارواکو ترڅنګ، د جنوري او فبروري 2021 میاشتو کې په اټیروا کې د مسلمانو ټولنو او د پراخي عقیدې او قومي ټولنو سره 33 عامه هوۍ/ناسته ترسره کړه.

دغه هوۍ/ناسته د دولت سره د کلیدي اندیښنو او ټولنو لومړیتوبونو باندې پوهیدلو، د راپور او د دې عملي کولو په اړه پوښتنو ته د ځواب ویلو، د پیل شوي نوښتونو په اړه نظرونه چمتو کولو کې مرسته کولو لپاره ترسره شوې وه، او پدې اړه بحث وکړي چې څنګه ټولني کولی شي ښکیلتیا ته دوام ورکړي او په راتلونکي کې د دولت او دولتي ادارو سره کار وکړي. په دې هوۍ/ناسته کې په ډیرو مسلو بحث وشو. یو له هغه موضوعاتو څخه چې راپورته شوه هغه دا وه چې د نفرت بیان، د نفرت جرم او د نفرت پېښې زموږ په ټولنه کې ډیر خلک تجربه کوي، او د مقنني اصلاح د بدلون لپاره مهمه وسیله ده.

د وایتنگی ترون ملاحظی ترون

د وایتنگی ترون د بشری حقونو په قانون کې د تبعیض پر وړاندې د راپارولو مقرراتو او د محافظتونو او په دې سند کې د وړاندیزونو پورې اړوند دی. موری (Māori) یوه ډله ده چې د نفرت وینا تجربه کوي او دا مهال د "نسل" یا "توکمیز اصل" تر اساس لاندې د راپارولو مقرراتو لخوا پوښل شوي. پدې سند کې وړاندیزونه د موری په ګډون، د توکمیزې ډلو له هغه بیان څخه د غوره ساتنې هڅه کوي کوم چې نفرت راپاروي. په ځانګړي توګه، محافظتونه به نور پیاوړي شي چې موری به د تبعیض کوم بل ممنوع اساس لخوا وپوښلې شي، د بیلګې په توګه د ټکاټیو په تړاو.

راتلونکي ګامونه

د سپارښتنو تحلیل وروسته، دولت به په پام کې ونیسي چې ایا وړاندیز شوي بدلونونه د دوی په څیر رامینځته کړي، یا د نظرونو پر اساس دوی بدل کړي، یا د عمل کوم بل لار ترسره کړي.

د سپارنو لنډیز به چمتو شي او تمه کېږي چې د دولت د وروستیو پریکړو په اړه معلومات به د دې کال په وروستیو کې عامه شي.

دا سند په وړاندیزونو کې د نظرونو لپاره پوښتنې چمتو کوي

لاندې برخه ټول شپږ وړاندیزونه پوښي او ځانګړې پوښتنې چمتو کوي چې په انفرادي ډول د وړاندیزونو سره تړاو لري. درې پوښتنې چې تاسو یې په ټولو وړاندیزونو کې خپل د سپارلو لپاره د اشارې په توګه کارولی شئ دا دي:

- ایا تاسو د وړاندیزونو څخه رامینځته کېدونکي کوم خطر یا بې هدفه پایلې ګورئ او که داسې وي، نو دوی څه دي؟
- ایا دلته کومې لارې شتون لري چې دا وړاندیزونه نور ښه کېدی شي؟
- ایا دا وړاندیزونه په دې سند کې د ذکر شوي په پرتله د وایتنگي مسلو نور کوم ترون وړاندې کوي؟

دلته یوه ضمیمه ده چې د قانوني بدلونونو په اړه نور تفصیلاتو ته ځي

وړاندیزونه په لاندې سند کې په عمومي اصطلاحاتو کې توضیح شوي. په هر صورت، وړاندیزونه د انفرادي کلمو مشخص قانوني مانا او دا چې کلمې څنګه ځینې چلند غوره کوي په اړه مسلې راپورته کوي. که چېرې تاسو د ژبې د بدلونونو په اړه چې د بشری حقونو قانون لپاره وړاندیز کېږي په اړه د نور تفصیل سره لوستلو سره علاقه لرئ، نو دا د دې سند په شاته باندې په ضمیمه دوه کې موندلی شئ.

هغه وړاندیزونه چې د نفرت راپارولو پورې تړاو لري

د هغه ډلو زیاتول څوک چې د راپارولو مقرراتو لخوا خوندي دي

1

لومړۍ وړاندیز: د راپارولو مقرراتو کې ژبه بدله کړئ ترڅو دوی ډیرې ډلې خوندي کړي کوم چې د نفرت لرونکي وینا لخوا په هدف شوي

ایا اوسنی قانون څه شی دی؟

د راپارونې مقررات یوازې هغه وینا باندې پلي کیږي چې یوه ډله د "رنگ، نسل، یا توکمیز یا قومي اصلونو" له امله په نښه کوي.

ایا له اوسني قانون سره ستونزه څه ده؟

د "رنگ، نسل، یا توکمیز یا قومي اصل" پر اساس ډلو څخه ډیرې ډلې د نفرت لرونکي ویناوې لخوا په نښه شوي، پشمول د مذهب، جنسیت او معلولیت پر بنسټ ډلې. دولت فکر کوي چې د دې دلایلو لپاره د نفرت راپارول هم غلط دي او د مدني او جنايي پروسو تابع کیدو وړ دي. شاهي کمیسیون هم دا په پام کې درلود چې مذهب باید په مقرراتو کې شامل شي.

ایا دا وړاندیز به څه وکړي؟

دا وړاندیز به د دواړو راپارولو مقرراتو کلمې بدل کړي ترڅو دوی په ډیرو ډلو باندې پلي کړي کوم چې د بشري حقونو د قانون لخوا له تبعیض څخه خوندي وي.

دوی به بیا هم د "رنگ، نسل، یا توکمیز یا قومي اصل" پر بنسټ ډلو باندې پلي کیږي، خو دا به داسې وینا هم پوښي کوم چې د بشري حقونو د قانون لخوا له تبعیض څخه خوندي نورو ډلو پر وړاندې نفرت او دښمني راپاروي.

ډلې د نورو اساساتو پر بنسټ هم د نفرت لرونکي ویناوې تجربه کوي، په شمول د دوی جنسی عمل، جنس (د جنس پیژندنې په شمول)، مذهبي عقیده، معلولیت یا جنسي تمایل. دولت دا په پام کې نیسي چې نورې ډلې کوم چې نفرت لرونکي ویناوې تجربه کوي د قانون لخوا هم خوندي کیدی شي، او د ډلو په اړه نظرونو ته لیواله دي چې باید د دې بدلون لخوا خوندي شي.

په عملي کې، دا پدې مانا ده چې که چېرې یو کس یو څه وویل یا بې لیکلي وي چې په قانون کې یې نور اړتیاوې پوره کړي وي او د شامل خانګړتیاو پر اساس یې یوه ډله په نښه کوله، نو د بشري حقونو کمیسیون یا پولیسو ته شکایت کولی شي. کمیسیون یا پولیس به بیا مشخص کړي چې کوم اقدامات باید ترسره شي.

د لومړي وړانديز په اړه نظر

- ايا تاسو پدې موافق ياست چې پدې توگه د راپارولو مقررات پراخول به د دې ډلو غوره ساتنه وكړي؟
  - o ايا ولې يا ولې نه؟
- ستاسو په نظر، ايا كومي ډلې بايد د دې بدلون لخوا خوندي شي؟
- ايا تاسو فكر كوئ چې دلته داسې ډلې شتون لري چې د نفرت ويناوې تجربه كوي چې د دې بدلون لخوا به خوندي نشي؟

دا روښانه كول چې قانون د كوم ډول چلند څخه منع كوي او د قانون ماتولو لپاره پايلې ډيروي

2

دوهم وړانديز: دا موجوده جزايي مقررات د جرمونو قانون كې د يو نوي جنايي سرغړونې سره بدل كړئ كوم چې روښانه او ډير اغيزناك دى.

ايا اوسنى قانون څه شى دى؟

لكه څنگه چې پدې سند (په 12 پاڼه) كې دمخه تشرېح شوي، چې دلته په آوتيروا كې د بشري حقونو د قانون په 131 برخه كې په قصدي ډول "توكميز بې اتفاقي راپارول" جرم دى.

ايا له اوسني قانون سره ستونزه څه ده؟

دا يو پېچلى مقررات دى او پوهيدل يې مشكل دي. دا څلور اصطلاحات كاروي، "دبښمني"، "بد نيتي"، "سپكاوي"، او "رېشخندي وهل" چې پراخه مانا لري او په احتمالي توگه پراخه كيدى هم شي. دا د "هيجاني كولو" كلمه په داسې طريقه هم كاروي چې زياتره په ورځني ژبه كې نه كارول كيږي. شاهي كمپسون دا يادونه وكړه چې، د مدني مقرراتو رعبس، دا بريښنايي مخابرات نه پوښي.

ايا دا وړانديز به څه وكړي؟

دا وړانديز به د جرمونو په قانون كې يو نوى جزايي مقررات رامېنځته كړي چې د بشري حقونو د قانون د 131 برخې په پرتله يې پوهيدل ډير روښانه او اسانه وي.

د دې وړانديز له مخې به د "دبښمني"، "بد نيتي"، "سپكاوي" او "رېشخندي وهلو" اصطلاحاتو پرځاى به "نفرت" وي. دا كلمه د شاهي كمپسون لخوا وړانديز شوى وه، كوم چې اقرار كړي چې د اوسني جرم په پرتله دا بدلون به د كلمو معني محدود كړي.

د دې مقرراتو سمه كلمه به د مشورې وروسته ټاكل كيږي. پدې كې شامل دي چې ايا د "راپارول"، "لسمول" يا د ورته معني سره ځيني نور اصطلاحات وكاروي.

دا وړانديز به هغه وينا منع كړي چې نفرت ساتي يا بې عادي كوي، سربيره پردې، هغه ويناو ته چې نفرت راپاروي يا هڅوي. دا باوري كوي چې هغه مخابرات چې ممكن هدف يې خلك وي څوك چې دمخه خورا نظرونه لري ممكن ناحقه وي.

وراندیزونه به د مخابراتو ټول میتودونه وپوښي (پشمول د بریښنايي وسیلو په واسطه).

دا وړاندیز به د دې ډاډمن کولو سره د اظهار ازادې خوندي کړي چې یوازې د شدید نفرت ویناوې جرمي گڼل کیږي، او دا چې باید یو نیت شتون ولري ترڅو نورو ته د یوې ډلې پر وړاندې نفرت ته وده ورکول او پیاوړي کولو لامل ګرځي.

دا نوی سرغړونه به د 1961 جرمونو قانون کې پر ځای شي ترڅو دا اشاره وکړي چې دا یو جدي جرم دی.

د دې وړاندیز کلمو د خوندي شوي ډلو غزول شامل دي. د دې پوښتنې لپاره چې کومې ډلې باید د راپارولو مقرراتو لخوا خوندي شي، نو لومړې وړاندیز وګورئ.

دوهم وړاندیز په اړه نظر

- ایا تاسو موافق یاست چې پدې توګه د جزایي مقرراتو د کلمو بدلول به دا د پوهیدلو لپاره روښانه او اسانه کړي؟
  - ایا ولې یا ولې نه؟
- ایا تاسو فکر کوئ چې دا وړاندیز به د چال چلند ډولونه ونیسي چې د نوي جرم لاندې باید ناحقه وي؟

3

دریم وړاندیز: د جزایي سرغړونې لپاره سزا تر دریو کلونو قید یا تر \$50,000 ډالرو پورې جریمه زیاته کړي چې د دې جدیت په بڼه توګه منعکس کړي

ایا اوسنی قانون څه شی دی؟

اوسنی سزا (د جزا معنی لري) که چیرې یو څوک د جزایي راپارونې په تور وموندل شي نو تر ټولو زیات درې میاشتې په بند یا تر ټولو زیات \$7,000 ډالرو پورې جریمه لري.

ایا له اوسنی قانون سره ستونزه څه ده؟

د نوي جزايي مقرراتو لخوا پوښل شوي چال چلند د جدیت د ارزونې او د نورو جزايي سرغړونو سره د پرتله کولو پراساس، دولت دا په پام کې نیسي چې اوسنی سزاګانې خورا ټیټې دي. شاهي کمیسیون دا هم وویل چې سزاګانې ډیرې ټیټې وي او تر ټولو زیاتو تر درې کالو پورې د بند موده یې وړاندیز کړې.

ایا دا وړاندیز به څه وکړي؟

دا وړاندیز به د نوي جزايي سرغړونې لپاره تر ټولو زیاته سزا تر دريو کلونو بند یا 50,000 ډالرو پورې جرمي ته لوړ کړي.

څرنګه چې دغه سرغړونه داسې چلند نیسي چې په ټولنه کې د ډلو پر وړاندې نفرت خپرول غواړي، دولت دا په پام کې نیسي چې سزاګانې باید په انفرادي ډول د نفرت د لارښود لپاره له هغه څخه لوړې وي.

ځینې د پرتلې وړ سرغړونې او سزاګانې په لاندې ډول دي:

- د لنډیز سرغړونه قانون 1981 برخه 3 کې د اختلال چلند سرغړونه تر ټولو زیات د دريو میاشتو قید او \$2,000 ډالرو جرمي سزا لري.
- د زیانمن ډیجیټل مخابراتو قانون 2015 برخې 22 کې د زیانمن ډیجیټل مخابراتو خپرولو سرغړونه به تر ټولو زیات د دوه کلونو قید یا 50,000 ډالرو جرمي سزا لري.
- د 1961 د جرمنو د قانون په 306 برخه کې د وژنې یا د ناوړه جسمي زیان رسولو د گواښلو سرغړونه تر ټولو زیات په اوو کلونو بند محکومیت سزا لري.
- د 1993 فیلمونو، ویډیوګانو، خپرونو، طبقه بندۍ قانون په 124 برخه کې د اعتراض وړ خپرونې رامینځته کولو یا توزیع کولو سرغړونه، تر ټولو زیات د 14 کلونو بند محکومیت سزا لري.

د دریم وړاندیز په اړه نظر

- ایا تاسو فکر کوئ چې دا سزا په مناسبه توګه د جرم جدیت منعکس کوي؟

○ ایا ولې یا ولې نه؟

- که چیرې تاسو موافق نه یاست، ایا کوم جرمونه باید د یو مناسب پرتلې په توګه وکارول شي؟

4

څلورم وړاندیز: د مدني راپارولو مقرراتو ژبه په جزايي مقرراتو کې کیدونکی بدلونونو سره ښه لګیدو لپاره بدله کړئ

ایا اوسنی قانون څه شی دی؟

لکه څنګه چې مخکې تشریح شوي (11 پاڼه وګورئ)، د بشري حقونو د قانون 61 برخه مدني مقررات دی کوم چې د یوې ډلې پر وړاندې د دوی "رنگ، نسل، یا توکمیز یا ملي اصل." پر بنسټ د دښمني یا سپکاوي راپارول ناحقه کوي.

ايا له اوسني قانون سره ستونزه څه ده؟

که چيرې دويم وړانديز عملي شي، نو په جزايي او مدني مقرراتو کې د کارول شوې کلمې ترمينځ تناقض شتون لري. دا به ناڅرگندتيا رامینځته کړي چې "نفرت راپارول يا هڅول" او "د دښمنۍ هيجاني کول يا په سپکه سترگه کتلو" ترمينځ توپير څه دي. دا ممکن روښانه نه وي چې د مدني مقرراتو له مخې د نفرت راپارولو لپاره شکايت کيدی شي. د مدني او جزايي مقرراتو ترمينځ د دې توپير رامینځته کولو اراده نشته دی.

ايا دا وړانديز به څه وکړي؟

دا وړانديز به د مدني راپارولو مقرراتو کلمې بدل کړي ترڅو د موجوده کلمو ترڅنګ "د نفرت راپارولو/هڅولو، ساتلو يا عادي کول" شامل کړي.

د چلند په ډول کې بايد د مدني او جزايي مقرراتو ترمينځ ثنبيت شتون ولري کوم چې منع دي. دا مطلوب ده چې "نفرت" په مدني مقرراتو کې شامل شي ترڅو مدني مسؤليت هم د مخابراتو لپاره ولگوي کوم چې خورا جدي او زيان رسونکی دی.

اوسنی وړانديز په مدني مقرراتو کې کوم نور بدلون نه راوړي. شاهي کميسون يادونه وکړه چې مدني مقرراتو کلمې د پلي کيدو وړ مسلي راپورته کوي ځکه چې دا ناڅرگنده هم ده.

مقررات ممکن دا روښانه کولو لپاره نورو بدلونونو ته اړتيا ولري چې د نفرت راپارولو پرته دا نور کوم چلند پوښي.

د څلورم وړانديز په اړه نظر

- ايا تاسو په 61 برخه کې د دې ژبې بدلولو ملاتړ کوئ؟

○ ايا ولې يا ولې نه؟

- ايا تاسو فکر کوئ چې د مدني مقرراتو اوسني کلمې نورې کومې برخې بايد بدلي شي؟

په ډير پراخه کچه د تبعيض پروراندې د محافظتونو بڼه کول

دولت دا په گوته کړې چې د بشري حقونو په قانون کې د تبعيض په تړاو قانون سره دوه مسلي شتون لري چې دوی يې د حل غوښتونکي دي. دولت غواړي پدې اړه ستاسو نظرونه هم واورې.

5

پنځم وړانديز: مدني مقررات بدل کړئ چې دا د قانون پروراندې "د تبعيض راپارولو" لامل ګرځي

ايا اوسنی قانون څه شی دی؟

61 برخه کې "تبعيض راپارونه" کوم ذکر نه لري.

ایا له اوسني قانون سره ستونزه څه ده؟

د ICCPR له مخې، "د ملي، توکميز يا مذهبي نفرت هر ډول ملاتړ چې تبعیض، دښمني يا تاوتریخوالي راپارونه هڅوي باید د قانون له مخې منع شي." او تیروا د ICCPR لپاره لاسلیک کړی، خو د تبعیض راپارونه اوس مهال د اوتیروا قانون لخوا منع نه ده وړاندیز شوي بدلونونه به اوتیروا ته اجازه ورکړي چې زموږ قانون د ICCPR سره ښه تنظیم کړي.

ایا دا وړاندیز به څه وکړي؟

دا به دا ناحقه کړي چې نور خلک واپاروي چې د هغو ډلو غړو پر وړاندې تبعیض وکړي چې د بشري حقونو د قانون له مخې له تبعیض څخه خوندي شوي څوک چې به د نفرت مقرراتو راپارولو لخوا پوښل کیږي. تبعیض پدې مانا دي چې د یو چا سره د دوی په اړه د یو څه له امله د بل چا څخه بدتره چلند کول، لکه د دوی قومیت یا جنسیت. د څلورم وړاندیز په څیر، دا به د مدني مقرراتو کلمه بدل کړي.

د پنځم وړاندیز په اړه نظر

- ایا تاسو په 61 برخه کې د تبعیض د راپارولو مخه نیولو په شمول ملاتړ کوئ؟

○ ایا ولې یا ولې نه؟

6

شپږم وړاندیز: د بشري حقونو په قانون کې د تبعیض اساساتو ته اضافه وکړئ ترڅو دا روښانه کړي چې ترانس، د جنس متنوع، او د متناسب جنس خلک له تبعیض څخه خوندي دي

ایا له اوسني قانون څه شی دی؟

د بشري حقونو په قانون کې د تبعیض د منع شوي اساساتو لیست کې "جنسي عمل" شامل دي، په کوم کې چې حمل او د ماشوم زیرون "او" جنسي تمایل شامل دي، چې مانا یې مخالف جنس، هم جنس، زنکه بازي، یا دوه جنس پرستي تمایل ده.

ایا له اوسني قانون سره ستونزه څه ده؟

دولت دا په پام کې نیسي چې اوسني مقررات په کافي اندازه روښانه ندي چې د ترانس، د جنس متنوع او متناسب جنس خلک له تبعیض څخه خوندي دي. دولت او د بشري حقونو کمیسیون دا په پام کې نیسي چې د "جنسي عمل" موجوده اساس دا ډلې تر پوښن لاندې راولي، خو "جنس" او "جنډر" مختلف مفکوري دي او قانون یې روښانه کیدی شي.

ایا دا وړاندیز به څه وکړي؟

دا وړاندیز به د بشري حقونو په قانون کې د تبعیض ممنوع اساسونو ته بدلون ورکړي ترڅو د ترانس، د جنس متنوع او د متناسب جنس خلکو لپاره محافظت روښانه کړي. دا به د "جنس" د اساساتو کلمې په بدلولو سره ترسره شي ترڅو د "جنس ځانګړتیاوې یا د متناسب جنس وضعیت" پکې شامل شي او د "جنس څرګندونې او د جنس شناخت په شمول جنس" کې نوی اساس اضافه کړي. دا به روښانه کړي چې دا د جنس، جنسي څرګندونې، جنس پیژندنې، جنسي ځانګړتیاوې یا د متناسب جنس وضعیت پر بنسټ تبعیض کول غیرقانوني دي. موږ د نورو کلمو په اړه پوهیږو چې ممکن د جنس متفرق په مقابل کې د "جنس ځانګړتیاوې تغیر" یا "بی ثباته" په توګه وکارول شي.

د وایتګي ترون په ځانګړي ډول د دي وړاندیز لپاره مناسب دی. دولت دا ډاډمن کول غواړي چې دا بدلون په مناسب ډول تضمینوي چې د تکاتاپوي او نورو کلتوري پلوه مشخص جنس هویتونه له تبعیض څخه خوندي دي. تاکاتاپوي یو عنعنوي اصطلاح ده چې مانا یې

‘د ورته جنس نږدې همکار دی.’ دا د ټولو مورې هرکلي کولو بیاادعا شوي څوک چې د بیلا بیلو جنسونو او جنسیتونو سره پیژندل کېږي لکه واکاواهیڼی ((whakawāhine، تنګاتا ابرا تاني ((tangatairatāne، زنکه بازه، هم جنس، دوه جنس، ټرانس، متناسب جنس او کویر.

دا وړاندیز په مستقیم ډول د نفرت مقرراتو پورې اړه نلري. په هر صورت، لومړي وړاندیز د راپارولو مقرراتو پایله کېدی شي چې ټرانس، جنس متنوع او د متناسب جنس خلکو د هغه ویناوې څخه د ساتنې لپاره وغځول شي چې د نفرت لامل کېږي.

پدې وړاندیز کې ښکېلتیا لومړی د دې ډاډمن کولو هدف لري چې د قانون په 21 برخه کې مناسبه ژبه کارول کېږي، ځکه چې دولت په قانون کې د اساسي بدلون پرځای د دې روښانونه کوي.

د شپږم وړاندیز په اړه نظر

- ایا تاسو غور کوئ چې دا اصطلاحات مناسب دي؟
- ایا تاسو فکر کوئ چې دا وړاندیز په کافي اندازه هغه ډلې پوښي چې باید د بشري حقونو د قانون له مخې له تبعیض څخه خوندي وساتل شي؟
- ایا تاسو غور کوئ چې دا وړاندیز د کلتوري مشخص جنس هویتونه په سمه توګه خوندي کوي، په شمول د ټاکاتپوي (takatāpu) ؟

پدې سند کې په اړونده کار باندې مشوره نه کېږي

دا د خبرو اترو سند د پراخو دولتي کارونو ځانگړي اړخ باندې تمرکز شوی.

دولت د شاهي کميسون وړانديزونو په ځواب کې يو لړ اړوند کارونه ترسره کوي. د دې کار څخه ځينې د شاهي کميسون د راپور دمخه پيل شوي. پدې کې شامل دي:

- د بشري حقونو کميسون ظرفيت پياوړی کوي چې د نفرت ويناوې، توکمپالنې او تبعيض ته ځواب ووايي
- پوليسو د نفرت اړوند جرم په دقيقه توگه پيژندل، ثبت، راپور او ځواب ويلو لپاره د کار رهبري وکړه
- د نفرت جرم په تړاو د عدلي وزارت کار
- د تاوتريخوالي افراطيت او تروريزم سره د مبارزې لپاره کار
- د فلمونو، وېديوگانو او خپرونو طبقه بندي قانون له مخې د اعتراض وړ تعريف کې بدلون
- د توکميزو ټولنو لپاره د وزارت رامینځته کول ترڅو د توکميزو ټولنو لپاره پايلې ښه کړي
- د ټولنيز يووالي په اړه کار
- د توکمپالنې پروراندې د ملي عمل پلان رامینځته کول، او
- غلط او ناسمو معلوماتو ته د پايښت پياوړتيا په اړه کار

